

RESUM MONOGRÀFIC SARIS núm. 9

SÈRIE SOBRE RECERCA QUE TRANSFORMA

El valor de promoure recerca infermera

30 casos d'impacte derivats de les convocatòries d'ajuts en el marc del PERIS 2017-2021

Les convocatòries d'ajuts en el marc del PERIS 2017-2021 d'intensificació d'infermeria han estat una aposta clara del Departament de Salut per fomentar la recerca infermera. Amb una inversió superior als 4 milions d'euros, aquestes convocatòries han concedit 127 ajuts que han permès alliberar temps de la càrrega assistencial a infermeres i infermers perquè poguessin desenvolupar activitats de recerca durant aquest període 2017-2021.

L'estudi analitza l'impacte de les intensificacions d'infermeria en el sistema de salut i en la capacitació en recerca del col·lectiu de professionals d'infermeria a Catalunya. Això s'ha fet a través d'una metodologia mixta, utilitzant dades de la recerca finançada, entrevistes en profunditat a informants clau de l'ecosistema de recerca i l'anàlisi d'un qüestionari que ha fet emergir 30 casos d'impacte dels ajuts.

Diagnòstic de la recerca infermera a Catalunya i creació d'una nova convocatòria PERIS

L'estudi presenta un diagnòstic de la recerca infermera a Catalunya, elaborat a través d'una cerca a la literatura existent i entrevistes a informants clau. El diagnòstic se sintetitza amb un esquema DAFO on es manifesten les debilitats i amenaces, fortaleces i oportunitats. Quant a debilitats i amenaces, aquestes tenen a veure amb la manca de recursos i de facilitats organitzatives, la manca de reconeixement en l'entorn institucional, professional i investigador i la manca de cultura de recerca en l'entorn professional infermer. Quant a oportunitats, s'identifica l'enorme potencial del col·lectiu i les noves visions sobre la ciència oberta i els nous models d'avaluació. Durant les entrevistes els planificadors de recerca van coincidir en la prioritat estratègica del PERIS de «fomentar una cultura de recerca al llarg de tot el procés assistencial,

especialment en les àrees on tradicionalment no es fa molta recerca i en les quals hi ha més dificultats de finançament». També van coincidir en el fet que això implicava superar les dificultats que tenien els i les professionals assistencials a Catalunya per fer recerca, entre les quals destacaven la manca de recursos i incentius. Aquesta situació afectava de manera especial la recerca en infermeria, «una disciplina emergent en l'àmbit de la recerca amb poc recorregut, poc reconeguda i amb un ecosistema de recerca poc organitzat, en desavantatge respecte a altres disciplines de recerca més consolidades, com les ciències mèdiques». Les intensificacions d'infermeria del PERIS es van crear amb la vocació de superar algunes d'aquestes barreres existents, proveint temps i reconeixement per fer recerca infermera.

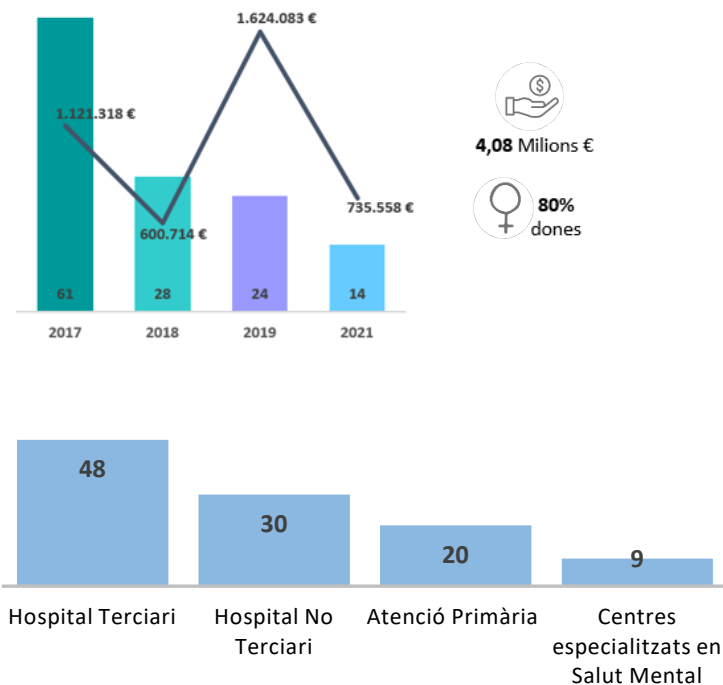
Anàlisi del context de la recerca infermera segons els informants clau

	DEBILITATS		FORTALESES	
FACTORS INTERNS	<p>Manca històrica de suport institucional, organització i estructura</p> <p>Manca de temps, recursos i incentius.</p> <p>Històrica subrepresentació en els òrgans de decisió, subutilització de l'expertesa infermera.</p> <p>Manca de trajectòria, de grups de recerca, d'espais de debat, desconnexió entre l'assistència i l'acadèmia.</p>	<p>Efectes col·laterals de ser un col·lectiu altament feminitzat</p> <p>Professió altament feminitzada que porta a conseqüències com la bretxa de gènere, el sostre de vidre, la precarietat laboral i la dificultat per conciliar.</p> <p>Això es podria associar amb la baixa autoestima que té el col·lectiu.</p> <p>Percepció social de subordinació respecte als metges/esses.</p>	<p>Gran potencial professional i impacte de la recerca infermera</p> <p>Col·lectiu més nombrós de professionals de la salut.</p> <p>Desenvolupa recerca que genera impacte en salut amb una perspectiva única per la seva proximitat als pacients, famílies i persones cuidadores.</p>	<p>Incipient presència en els òrgans de decisió de les institucions públiques de salut</p> <p>Recent creació d'estructures dins els òrgans de decisió del sistema de salut.</p>
	<p>Punt de partida desigual en l'àmbit laboral i regulador</p> <p>El col·lectiu d'infermeria parteix d'un punt de partida desigual tant en l'àmbit laboral com regulador. A diferència d'altres col·lectius, no es preveu temps per dedicar a la recerca en la jornada laboral.</p> <p>Manca de reconeixement de les infermeres especialistes (excepte llevadores) i manca de regulació en el sistema de les infermeres de pràctica avançada.</p>	<p>Manca de cultura de la recerca en el col·lectiu</p> <p>Manca de tradició i mentalitat investigadora en bona part del col·lectiu.</p> <p>Manca d'estratègia col·lectiva per comunicar la importància i impacte de la recerca infermera.</p>	<p>Eficiència en l'ús de recursos i significativa producció científica</p> <p>Recerca infermera aconsegueix resultats significatius amb recursos modestos.</p> <p>Les infermeres catalanes destaquen per la seva producció científica.</p>	<p>Comunitats actives</p> <p>Fòrums actius que faciliten la comunicació i la col·laboració (p. ex. Societats Científiques, Fòrum Associació Catalana de Direccions Infermeres (ACDI), l' Associació de Degans i/o Directores de Facultats i Escoles d'Infermeria de Catalunya, Balears i Andorra (ADEIC), o el Consell de Col·legis d'Infermeres i Infermers de Catalunya).</p>
FACTORS EXTERNS	<p>AMENACES</p> <p>Es prové d'un passat amb escàs finançament extern</p> <p>Es troben a faltar més fonts externes de finançament per promoure la recerca infermera i més suport extern per a la difusió dels resultats.</p>	<p>Impacte de la crisi econòmica</p> <p>Els pocs recursos que hi havia per fer recerca poden esdevenir inexistents.</p>	<p>OPORTUNITATS</p> <p>Augment de professionals doctorades</p> <p>Creixent nombre d'infermeres doctorades que busquen crear xarxes.</p>	<p>Nova llei d'universitats (LOSU)</p> <p>Nova llei que permet la creació de places vinculades entre l'àmbit assistencial i la universitat sense requisit de ser especialista per a professions de salut no mèdiques.</p>
	<p>Context postpandèmic</p> <p>Les infermeres estan exhaustes i això pot haver afectat en la voluntat de fer un pas més fent recerca.</p>	<p>Manca de relleu generacional en l'àmbit de la recerca</p> <p>Dificultats per contractar professionals i desinterès de les noves generacions en dedicar temps lliure a la recerca.</p>	<p>Context Ciència Oberta</p> <p>La recerca infermera encaixa molt bé amb el corrent internacional que promou la ciència oberta, la recerca que transforma, orientada a l'impacte social, inclusiva i participativa.</p>	<p>Perfil d'infermera de recerca consolidat</p> <p>En la majoria dels centres assistencials hi ha una infermera de recerca que té com a missió dinamitzar la recerca.</p>

La recerca promoguda en les quatre edicions

Persones, institucions beneficiàries i recursos atorgats

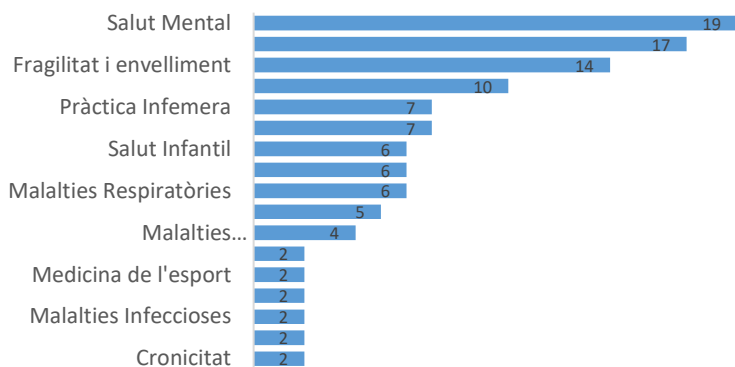

Els ajuts han permès alliberar un total **1.471 mesos d'activitat assistencial a un total de 107 persones** durant 2017-2021

S'han concedit un total de **127 ajuts a 107 professionals**. Entre les persones beneficiàries, 98 eren infermeres, 3 nutricionistes i 6 fisioterapeutes

Un total de 21 institucions se n'han beneficiat. El **55% dels ajuts han estat concedits a hospitals no terciaris, centres d'atenció primària i institucions especialitzades en salut mental**

Temàtiques: una recerca centrada en el pacient

La recerca fomentada mostra una naturalesa diversa i multidimensional i apareixen amb freqüència algunes àrees de coneixement amb molt potencial per a la recerca infermera com la salut mental, les cures, l'envelliment o la pràctica infermera, àrees de coneixement sovint menys finançades

Tipus d'estudi i/o aproximació metodològica	Nombre ajuts
Desenvolupament de programes, productes, tractaments, noves eines diagnòstic, intervencions terapèutiques i eines per a la millora de la pràctica clínica	46
Avaluació intervencions terapèutiques, tractaments, models d'atenció i programes	33
Determinants de la malaltia i factors de risc	16
Recerca sobre la professió infermera	12

Els ajuts han contribuït a **noves intervencions basades en l'evidència**, han contribuït a identificar **millors pràctiques infermeres**, i s'ha portat a terme recerca orientada a millorar la qualitat assistencial, a prendre decisions clíniques més ben informades i a trobar solucions més cost-efectives

La recerca finançada és fonamentalment una recerca orientada a la pràctica i, en gran proporció, es tracta de recerca que posa el pacient al centre

L'impacte dels ajuts

Anàlisi de 30 casos d'impacte

Avenç en el coneixement infermer

- 80 % dels casos han generat producció científica a través de 64 publicacions
- 94 % dels casos han presentat comunicacions a conferències i congressos
- 56 % de les intensificacions han servit per finalitzar o avançar tesis doctorals

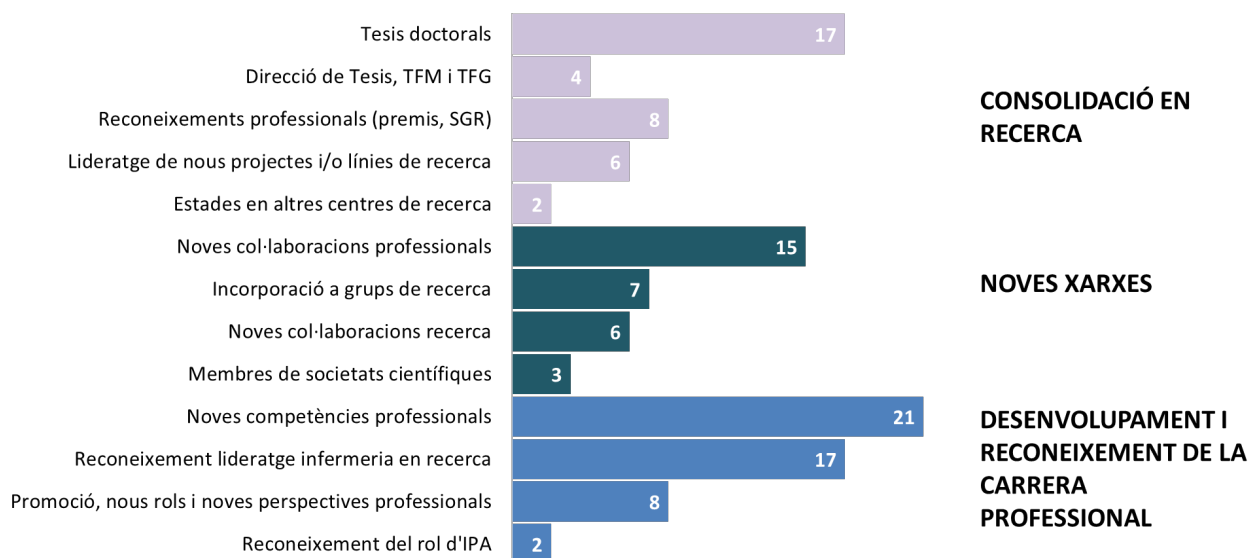
Impacte en la presa de decisions

S'han generat productes dirigits a l'**educació sanitària** de professionals, cuidadors i pacients, així com **productes per ser utilitzats als serveis sanitaris** com qüestionaris per al diagnòstic, models organitzatius, metodologies assistencials, protocols d'intervenció i noves intervencions i programes. Aquests productes han contribuït a **fonamentar les cures basades en l'evidència** i a potenciar la recerca infermera en els diversos àmbits on s'ha desenvolupat.

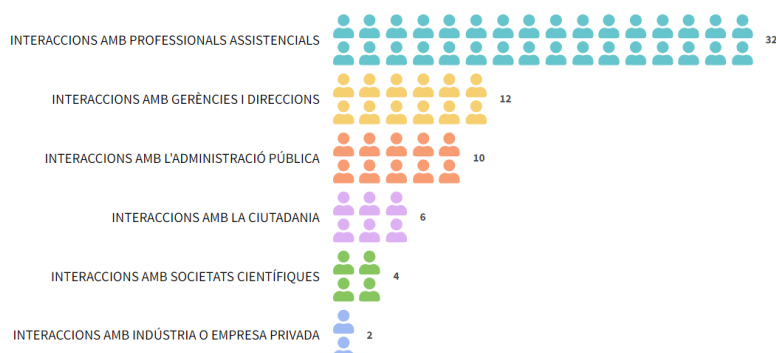
Capacitació de les beneficiàries

S'ha millorat la **capacitat investigadora del col·lectiu** contribuint a l'apropiació professional de la recerca del col·lectiu. Les beneficiàries s'han incorporat a grups de recerca, lideren nous projectes de recerca a través de la captació de finançament addicional i han incrementat les seves competències en recerca. En un 49% dels casos analitzats, les beneficiàries ja són doctores i en un 50% dels casos s'han establert noves col·laboracions.

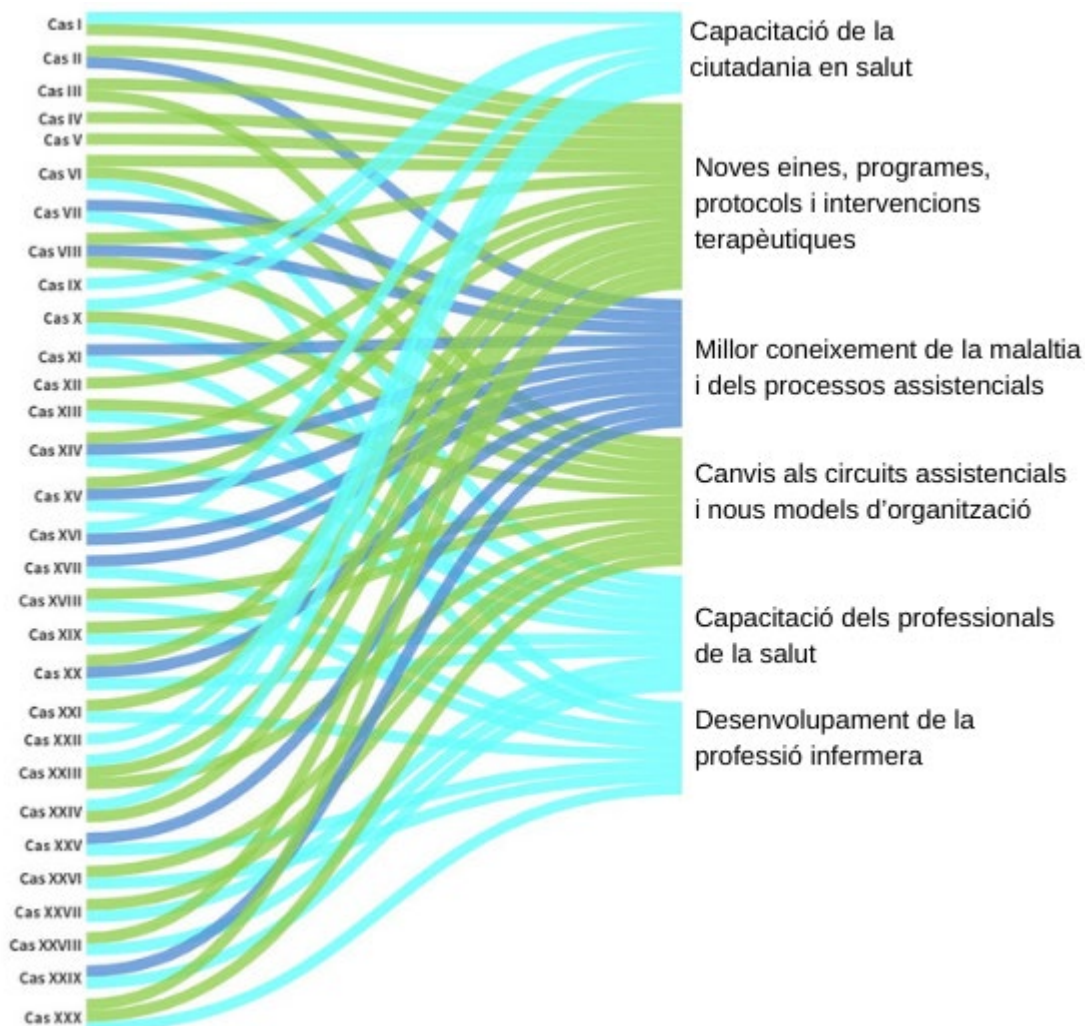
Interaccions per l'adopció dels resultats

S'han identificat **interaccions amb actors clau** que poden haver contribuït a facilitar l'adopció de la recerca: sessions clíniques, reunions i grups de treball *ad hoc* o sessions de tallers i cursos

Efectes identificats en el sistema de salut

S'ha analitzat la contribució de la recerca dels 30 casos al sistema de salut en els següents nivells: avenç en el coneixement, capacitat, impacte en la presa de decisions. En alguns dels casos, s'ha produït més d'un canvi o efecte al sistema derivat de la recerca realitzada. **La contribució més gran de la recerca infermera analitzada en el sistema ha estat a través de capacitat i d'impacte en la presa de decisions.**

Efectes en la pràctica clínica diària

Pels 30 casos analitzats, s'han identificat contribucions a canvis en la pràctica clínica diària

Millor comprensió dels processos assistencials

Canvis als circuits assistencials i nous models d'organització com la creació de noves unitats o la implementació de canvis a trajectòries clíniques

Noves eines, programes, protocols i intervencions terapèutiques com la millora de les recomanacions en la pràctica clínica o la implementació de programes educatius per pacients i cuidadors

Capacitació d'altres professionals de la salut augmentant la seva sensibilització cap a diferents aspectes de la pràctica clínica, la presa de decisions i la comprensió dels processos assistencials

Capacitació de la ciutadania en temes de salut per una millor gestió de la pròpia salut

La visibilització i el desenvolupament de la **professió infermera** a través de la recerca

Efectes o guanys en salut

- **La millora de la salut de la població** a través de l'apoderament dels pacients, augment de l'adherència a les recomanacions i tractaments, millora del seu benestar i el de les seves persones cuidadores
- **La millora de l'organització dels serveis sanitaris**, millor atenció als pacients, millora en els diagnòstics i una òptima gestió dels professionals, reduccions del temps d'actuació i hi ha perspectives de reducció de despesa hospitalària en el futur
- **La millora de la pràctica clínica**, aplicació més efectiva de les guies de pràctica clínica, perspectives de reduir ingressos i una millora en la percepció de la qualitat assistencial per part dels pacients
- **L'increment del benestar de les infermeres**, a través del desenvolupament de la professió infermera, millora de la satisfacció professional, reducció de l'estrès col·lectiu i millora de la seguretat clínica

Reptes de futur

Recomanacions dels informants clau

Hi ha consens que el PERIS ha estat un impuls vital per a les professionals d'infermeria en recerca, un pas endavant en el reconeixement institucional d'aquestes professionals i en la superació de barreres en la recerca infermera. Aquestes són les seves recomanacions per continuar fomentant la recerca infermera:

- **Continuar impulsant la cultura de la recerca** en la professió infermera a través de convocatòries anuals que dinamitzin i expandeixin la recerca a tots els nivells assistencials.
- **Continuar fomentant el reconeixement de la recerca infermera**, millorar la divulgació dels resultats, i promoure una estratègia multifactorial en tots els àmbits de la professió que acompanyi a aquest reconeixement de la recerca

- **Continuar fomentant el suport institucional** a través d'incloure infermeres en òrgans de decisió, establir incentius per a la recerca en la carrera professional, i desenvolupar càrrecs de recerca que permetin aplicar l'evidència a la pràctica clínica
- **Promoure i reforçar xarxes de recerca i estructures de col·laboració**, promoure la interacció entre l'assistència i l'acadèmia, donar suport a la creació de grups de recerca.

Reflexions AQuAS

- Amb les convocatòries del PERIS d'intensificació d'infermeria el Departament de Salut ha **fomentat avenços importants en la recerca infermera, que ara cal consolidar**. Aquestes convocatòries han estat un element transformador per a la capacitat de recerca infermera a Catalunya. Ho evidencia la producció científica generada, la incorporació a grups de recerca, l'aprofundiment en les competències de recerca i les noves oportunitats de recerca que se n'han derivat. També s'ha contribuït a superar algunes de les principals barreres de la recerca infermera com la manca de temps, suport institucional i reconeixement. No obstant això, cal continuar consolidant.
- **Des del punt de vista del retorn, aquests ajuts han resultat molt rendibles**. Difícilment, una inversió de quatre milions d'euros en quatre anys pugui generar un retorn comparable a allò que s'ha aconseguit en intensificar professionals d'infermeria. Això es deu, en part, al fet que el punt de partida era relativament modest i encara queda molt camí per recórrer.
- **S'ha fet un pas més per introduir la recerca com a pilar del recorregut assistencial, per fomentar una recerca que sorgeixi de les necessitats assistencials**: les persones beneficiàries dels ajuts també són personal assistencial que poden aplicar directament el coneixement generat. D'aquesta manera s'està escurçant el camí cap a l'impacte de la recerca. En aquest sentit, i fent servir terminologia de la visió de la UNESCO sobre ciència oberta, es podria dir que estem davant d'un paradigma en què els actors que fan recerca són de fora de l'àmbit estrictament acadèmic, afavorint la integració i sinergia entre alternatius sistemes de coneixement.

Agraïments

Les autores agraeixen la col·laboració dels planificadors i les informants clau que van compartir el seu coneixement expert durant les entrevistes realitzades en la fase de recollida d'informació per a l'estudi: Toni Andreu, Albert Barberà, Pilar Delgado, Robert Fabregat, Montserrat Gea, Gemma Martínez i Mireia Subirana. També agraeixen la col·laboració de tots i totes les professionals intensificades en les convocatòries 2017-2021 que han aportat informació molt valuosa per a l'elaboració d'aquest monogràfic. Així mateix, les autores agraeixen la participació i els comentaris fets en una presentació d'aquest informe a: Montserrat Llavayol, Laura Casado i Carme Pérez Torrecillas.

Referència: Vizcaíno E, Villanueva I, Puigcerver P, Solans-Domènech M, Adam P. El valor de promoure recerca en infermeria. 30 casos d'impacte derivats de les convocatòries d'ajuts en el marc del PERIS 2017-2021. Monogràfic del SARIS núm. 9. Sèrie sobre Recerca que Transforma. Barcelona. Agència de Qualitat i Avaluació Sanitàries de Catalunya. Departament de Salut. Generalitat de Catalunya; 2024.